

saaledes et geistligt Embede bliver opslaaet vakant, ville vi jo desværre stadig se den og den Refusion fra Herregaarden, men, hvad er denne Refusion andet, end at Bøndergaarde, ja hele Bønderbyer ere i sin Tid nedlagte, og at der istedetfor Tienden er tillagt Kaldet denne Refusion fra vedkommende Herregaard for Bøndergaarde, nedlagte imod Lovgivningens almindelige Princip. Jeg tror saaledes, at det ærede Medlem begik en stor Feil mod denne Sag, og jeg tror dernæst imod den anden Sag, han satte i Forbindelse dermed, ved at sammenblande Gaarde og Huse. Jeg har allerede en Gang før i denne Valgperiode, da denne Sag var for, urgeret, at det var en stor Feil, fordi det jo er en vitterlig Ting, at Retsadkomsterne ere forskellige, og det er en stor Feil, fordi man derved maasse snarere vil skade end gavne Husmændene. Det er bekendt, at Forordningen af 27de Mai 1848 er en Lov, som er gunstigere for Husmændene, end nogenstunde nogen Lov har været foreslaaet til Fordel for Gaardmændene, og den siger f. Ex. i § 11, at der skal eksistere en skriftlig Kontrakt baade om Fæste og Leie af Huse, og forsamles en saadan Kontrakts Oprettelse af Gie- ren, da betragtes Huset efter 6 Maanedes som sættet for Husmandens og Eufens Livstid, medmindre der kan tilveiebringes fuldt Bevis for, at der kun er indgaaet kortere Leie. Den har flere overordentlige gunstige Bestemmelser for Husmændene, og jeg sagde da — og jeg fastholder det — at, hvis man vil gjøre noget for Husmændene, saa lad det komme frem i Retning af den Lov, og ikke sammenblande hermed en anden Ting, hvor det fælles Grundlag mangler, nemlig Fæstetvang for Gaarde. Her er blevet talt om en Artikel i et Blad af utvivlsomt Værd, men jeg skal, inden jeg slutter, henlede Opmærksomheden paa en anden Artikel i et Blad, der utvivlsomt har større Værd. I Mai Maaned i dette Aar har der staaet i „Fædrelandet“ en Artikel af en bekendt, saavidt jeg veed, helgiff Statsøkonom Laveleye. Jeg har havt den

Glede at se, at denne Mand har forsøgt samme Standpunkt med Hensyn til Jordendommens Brug, med Hensyn til Statsmagtens Forhold dertil og med Hensyn til Fremtidens Opgave, som jeg bestandig har antaget for den rette efter vor foregaaende Udvikling og stemmende med Tidens Krav, og det kom jeg netop til at tænke paa idag, da det ærede Medlem for Maribo Amts 2den Valgtreds (Frederiksen) gjorde den Adskillelse, at med det Forslag, her forligger, vil Frihed i Jordendommen blive det endelige Maal, og at derimod Ministerens Forslag ikke forte ind i Friheden; med Hensyn dertil har jeg en Gang tidligere rettet den Paastand mod det ærede Medlem, at vi ikke kunde ønske, at Staten opgiver Opsigten med Brugen af Jordendommene og opgiver sin Ret til at kunne gjøre nødvendige Indskrænkninger i Kontraktsfriheden med Hensyn til Brugen af Jordendommene; jeg veed nok, at de er Ting, som ikke svare til det Standpunkt, det ærede Medlem staaer paa i statsøkonomisk Henseende, — men der er andre Statsøkonomer i Verden end de danske, og jeg skal til Slutningen tillade mig at citere en engelsk Statsøkonom: den statsøkonomiske Premierminister Gladstone, som ifjor i Anledning af den i disse Landbolov sagde disse Ord: „Kontraktsfriheden“, sagde han, „har i Irland været et stort Onde, men ikke engang i en Samfundstilstand, der maatte anses for sund og regelret, vilde det være muligt at tilstede fuldkommen Kontraktsfrihed paa dette Punkt. Den engelske Lovgivning indeholder mange Exempler paa Statens Indskriden paa dette Omraade, og Parlamentet viser sig mere og mere tilbøieligt til at forsøge dem.“ Saavidt jeg har kunnet se, har Gladstone just brugt denne Uttring i Overensstemmelse med de Anskuelser, som for Diebliffet stærkt ere komne til Udtaalelse i England, og har tildels støttet sig til den berømte Statsøkonom Stuart Mill, som har gjort gjældende, at Tidens Fremskridt i Kapital kommer ikke forholdsvis Arbejdslønnen tilgode og ikke forholdsvis den